ड्यां पठेति प्रैषार्थः ॥८॥ ऋतवो ह वाऽइत्यत्र [k.१.] संघशो विहिताः पञ्च प्रयाजाः तेष्वेकैकं विधाय प्रशंसति ॥ अवृञ्जत स्वैर्लब्धवादसुरेभ्यस्तं वर्जितमकुर्वन् । वसन्ते निखिलवृक्षाणां कुसुमाद्युद्गमेन प्रदीप्ततास्ति ॥१॥ यदिदं क्षुद्रकं प्राणिजातं सरीसृपं कृकलासगोधादिकं ग्रीष्महेमन्ताभ्यां नितरां परित्यक्तं शरीरक्षीणं भवति तत्सर्वं वर्षाः द्वितीयाबहुवचनं ताः प्रति ईडितमिव अहो विनष्टप्रायं सत् इदानीं पुनश्चेष्टतऽइति सर्वैः प्रशंसितमिव अन्नं स्वोचितं तृणजलादिरूपमिष्टमानमिष्टां कुर्वत् इतस्ततश्चरति वर्षासु तृणजलादिसमृद्धिसंभवात् ॥११॥ आस्तृतदर्भविष्टरे शेरते ॥१२॥ पराध्यः परस्मिन्नर्धभागे भवः ॥१३॥ प्रयाजमन्त्रेषु ॥ एकस्य पुंसो जायाबहुत्वं संभवति स्त्रियाश्चैक एव पतिः ॥१५॥ चतुर्थे बर्हिराज्ये प्रयाजे होतव्ये सति उपभृतः सकाशाऽज्जुह्वां समानयत्याज्यम् । अभ्यावृत्याभ्यावृत्य कर्मवशाद्देहसंबन्धं प्राप्नुवन्ति ॥१६॥ संयत्तयोः युद्धाय प्रयतमानयोः ॥१७॥ उपभृतः सकाशादाज्यस्यानेताध्वर्युः शत्रोः सकाशात् बलिमुपायनद्रव्यम् यजमानाय प्रदापयति ॥१८॥ उत्तरामुपभृदुपरीतनीं कृत्वा जुहूं विधारयेत् ॥२०॥ हन्त विज्ञितमेव । अनु तदनुसृत्य एतस्मिन्नेवात्तप्रयाजे सर्वप्रयाजव्यतिरिक्तं सकलमपि यज्ञं संस्थापयाम नेदस्माकं यज्ञं समापनात्प्रागेव असुरा आगच्छेयुः ॥२१॥ उभयत्राच्युतः अमावास्यायां च पौर्णमास्यां च नित्यः ॥२२॥ पौर्णमास्याममावास्यायां च विष्णुरग्नीषोमौ प्रजापतिश्चेति विकल्पिता उपांशुयाजदेवताः एकादशकपालदेवता अग्नीषोमौ अमावास्यायां चोभयत्र साधारणोऽष्टाकपालदेवोऽग्निः इन्द्राग्नी एकादशकपालदेवता दधिपयोदेवते इन्द्रमहेन्द्राविति या दर्शपूर्णमासप्रधानदेवताः सन्ति ता अनतिक्रम्य तत्तद्देवताकं यागं समस्थापयन्नित्यर्थः अत्र देवतानामनियतत्वाद्यथादेवतमिति संग्रहेणाभिधानम् । यातयामा निर्गतसारः ॥२३॥ स इत्यनर्थको वाक्यालंकारार्थः । प्रयाजहोमेभ्योऽवशिष्टमाज्यम् । यथापूर्वमित्याग्नेयोऽग्नीषोमीयादिति हविषां पूर्वं पूर्वमनतिक्रम्य । पशोः पुरोडाशस्य वाज्यव्यतिरिक्तस्य हविषोऽवत्तम् ॥२५॥ ३ ॥५॥

अथ प्रयाजान्प्रकारान्तरेणानूद्य प्रशंसति । प्राणोपाध्यभावे शरीरसंबन्धायोगात्तेषां पुरुषसमिन्धनहेतुत्वम् । समिधः प्राणत्वसमर्थनाय प्रासङ्गिकं नैमित्तिकमभिमर्शनमाह तस्मादिति । यजमानो ज्वरादिनोपतापवान्यदि स्यात्तदाध्वर्युः समिधागसमये प्राणप्राबल्यायात्मनाभिमृशेति यजमानं ब्रूयात् यावदाशंसेत अस्योपतापः शाम्यतु ॥१॥ हेमन् हेम्नि हेमन्ते । प्रतितरामिव अत्यन्तं प्रतिकूला-इव हिमोपहतपत्तवादुपक्षीणा-इव । अर्धे भागे देशे ॥५॥ इत्थं प्रयाजान्प्रशस्य तदनुमन्त्रणमन्त्रान्विधातुमाख्यायिकामाह । वाग्रूपऽएव मन्त्रे विवदमाना जेतुमिच्छामहे । नोऽस्माकं वाचमस्माभिरुक्तां पुल्लिङ्गवचनं मिथुनेन स्त्रीलिङ्गान्तप्रतिवचनाभिधानेन मिथुनं कृत्वा यः अनुक्रमेण नितरां न आक्रामति स सर्वं पराजयं प्राप्नुयात् ॥६॥ एकः पुत्रः एका पुत्री ॥७॥ उक्तार्थज्ञानं प्रशंसति पञ्च-पञ्चेत्येवेति ॥१६॥ ४ ॥५॥

अथ वसन्तादिप्रयाजदेवेषु कथमग्नेः संबन्ध इति तदुपपादनायाख्यायिकामाह । ईर्षिरे ऐक्षन् ॥१॥ तेषु यामृद्धिं देवाः श्रुत्वा व्यथन्ते तादृशीमेधतुमृद्धिमसुरेषु प्रवर्धयां चक्रुः तेषु प्रवर्धितेषु सत्सु असुराः के चन वपनात्पूर्वं वृष्टिबाहुल्यात्कृषन्तो यन्ति किल के चन कृष्टे क्षेत्रे बीजानि वपन्तो यन्ति उप्तबीजाश्च के चन सस्यानि सम्यक्फलितानीति परस्परमुच्चारयन्तः परिणतानि सस्यानि लुनन्तो यन्ति के चन लूनानि व्रीहिफलानि मृणन्तः प्रहरन्तः खले